

BEATA PARYSIEWICZ

ZAGROŻENIA MAŁŻEŃSTWA I RODZINY

Temat zagrożeń małżeństwa i rodziny był aktualny we wszystkich kulturach i epokach, ponieważ małżeństwo i rodzina stanowią dobro wspólne ludzkości. Przekonanie to podziela Kościół katolicki, czego wyrazem jest stwierdzenie Soboru Watykańskiego II, że małżeństwo i rodzina należą do dóbr najcenniejszych¹. W adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio* (FC) Jan Paweł II uznał związek między dobrem rodziny a dobrem ludzkości za konieczny i nierozzerwalny². W podobnym duchu wypowiada się Benedykt XVI, zaliczając rodzinę do dóbr fundamentalnych, których ochrona winna być wspólnym dziełem Kościoła i wszystkich ludzi dobrej woli³. Rodzina jest niezastąpiona w podwójnym znaczeniu, stanowi fundament rozwoju jednostki i rozwoju społeczeństwa⁴.

Temat zagrożeń jest ważny, gdyż nigdy w historii nie odnotowano tak zmasowanego i systematycznie prowadzonego ataku na rodzinę, jaki obserwu-

Dr hab. BEATA MARTA PARYSIEWICZ – Katedra Psychopedagogiki Rodziny, Instytut Nauk o Rodzinie KUL; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: parys@kul.pl

¹ Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”* (7.12.1965), [w:] *Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski*, Poznań: Wydawnictwo Pallottinum [b.r.w.], s. 52 (537-620); zob. D. O p o z d a, *Rodzina najcenniejszym dobrem ludzkości*, [w:] *W służbie rodziny*, red. R. Bieleń, Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie 2000, s. 129-137.

² J a n P a w e ł II, *Adhortacja apostolska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym „Familiaris consortio”* (22.11.1981), [w:] *Zadania rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym. Synod biskupów 1980*, red. A. Szafrńska, Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX 1986, nr 3.

³ B e n e d y k t XVI, „Stworzyć międzynarodową sieć zrozumienia dla rodziny”. *Wobec zagrożeń rodziny w Urugwaju, 30.06.2006*, „Sprawy Rodziny” 2006, nr 3, s. 3.

⁴ Papińska Rada „Iustitia et Pax”, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, Kielce: Wydawnictwo Jedność 2005, s. 212-213.

je się obecnie⁵. Status małżeństwa i rodziny oraz ich strukturę zawsze kwestionowały jednostki, których poglądy i postawy nie mieściły się w ramach obowiązujących uregulowań religijnych, prawnych i obyczajowych. Obecnie obserwujemy zjawisko zorganizowanego i metodycznego osaczania rodziny⁶. Atak ma charakter nie tylko ideologiczny, zaangażowane są też organizacje krajowe i międzynarodowe⁷, jego narzędziem jest nawet prawo⁸. W związku z powyższym rozpoznanie i analiza zagrożeń małżeństwa i rodziny jest ważnym zadaniem duszpasterstwa rodzin⁹.

W omówieniu problemu zagrożeń małżeństwa i rodziny zastosowano zasadę sprzężenia zwrotnego, co oznacza naprzemienność przyczyn i skutków zagrożeń. Przyczyna wywołuje pewien skutek w życiu rodzinnym, skutek staje się przyczyną kolejnych zmian w rodzinie. Należy więc ujmować problem zagrożeń w formie spirali, w której negatywne zjawiska narastają, a dla uczestnika życia rodzinnego, a czasem nawet dla jego badacza, istotną trudność stanowi wskazanie, co wywołało obserwowany problem.

Za kategorię systematyzacji problematyki zagrożeń przyjęto pojęcie światopoglądu, jako uogólnionej i całościowej postawy jednostki wobec świata¹⁰, co wynika z personalistycznego założenia pierwszeństwa jednostki przed społecznością¹¹. Osoba ludzka zawsze jest podmiotem i celem życia społecznego, a zorganizowane struktury grzechu są wynikiem decyzji jednostek, które mają mandat reprezentacji osób wobec społeczności lub działają przez negację istniejących struktur¹².

⁵ Papieska Rada ds. Rodziny, *Rodzina i rozrodczość człowieka (6.06.2006) – analiza*, „Sprawy Rodziny” 2006, nr 3, s. 24-25.

⁶ Zob. K. O s t r o w s k a, *Ustawowe osaczanie rodziny*, „Sprawy Rodziny” 2010, nr 2, s. 70-76.

⁷ Rada ds. Rodziny Konferencji Episkopatu Polski, *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie (19.06.2009)*, Warszawa: Biblos 2009, s. 7.

⁸ Zob. J. K u ł a c z k o w s k i, *Społeczne prawodawstwo w Polsce wobec nierozzerwalności małżeństwa a duszpasterstwo rodzin*, „Studia nad Rodziną” 2006, nr 1-2, s. 37-55.

⁹ FC, s. 4; Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*, Warszawa: Fundacja VITA FAMILIAE 2003, s. 1.

¹⁰ M. L u b a ń s k i, *Światopogląd*, [w:] *Katolicyzm A-Z*, red. Z. Pawlak, Poznań: Księgarnia św. Wojciecha 1982, s. 356-358.

¹¹ Papieska Rada „Iustitia et Pax”, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, s. 149.

¹² Struktury grzechu są „zakorzenione w grzechu osobistym i stąd są zawsze powiązane z konkretnymi czynami osób, które je wprowadzają, umacniają i utrudniają ich usunięcie” – J a n P a w e ł II, *Encyklika „Sollicitudo rei socialis” (30.12.1987) wydana z okazji dwudziestej rocznicy ogłoszenia „Populorum Progressio”*, [w:] *Encykliki ojca świętego Jana Pawła II*, Kraków: Wydawnictwo „Znak” 1996, s. 36.

Źródeł współczesnych zagrożeń rodziny należy szukać w XVIII i XIX wieku, w rewolucji francuskiej oraz gallikanizmie¹³. Wiek XIX zrodził, oprócz indywidualizmu, „materializm dziejowy”, czyli marksizm i socjalizm, które odrzuciły prawdę kreacjonizmu¹⁴. Zakwestionowanie istnienia Boga doprowadziło do uznania małżeństwa za jedynie ludzką instytucję, która może być kształtowana przez jednostki i społeczności w sposób dowolny, bez ograniczeń nałożonych przez prawdę o boskim pochodzeniu człowieka, małżeństwa i rodziny¹⁵. Filozofia bez Boga wciąż ewoluuje, przybierając nowe formy. Po marksizmie, faszyzmie, socjalizmie pojawił się postmodernizm, który wzmacnia destrukcję chrześcijańskiego małżeństwa i rodziny¹⁶, wprowadzając w miejsce modernistycznej racjonalności paradygmat wolności, czyli: 1) odrzucenie prawdy poznania, która zagraża wolności opisu i interpretacji świata; 2) odrzucenie koncepcji stałej natury ludzkiej, która zagraża wolności opisu człowieka i jego autokreacji; 3) odrzucenie celowości dziejów, która ogranicza wolność wspólnoty w kreowaniu siebie; 4) odrzucenie Boga jako dawcy norm etycznych i Pana ludzkiego losu¹⁷. Współczesne czasy zakwestionowały główny paradygmat XX wieku – wolność jednostki, w imię powszechnej globalizacji, rewolucja biomolekularna kwestionuje natomiast samo człowieczeństwo¹⁸.

¹³ Ignacy Czuma w 1928 roku pisał: „Reformacja wyzwala indywidualum w stosunku do Boga, Rewolucja francuska wyzwala indywidualum w stosunku do społeczeństwa. Jeśli gallikanizm rozluźnia ramy dotychczasowego stosunku do państwa do religii i Kościoła, to Rewolucja rozluźnia ramy dotychczasowego stosunku jednostki do społeczeństwa. [...] Rewolucja przyjęła za swoje rozumowanie tezę gallikanizmu o rozdzieleniu w małżeństwie umowy i sakramentu. Teza ta była potrzebna dla ugruntowania praw jednostki w stosunku do społeczeństwa. [...] Filozofia rozluźniła prawo, a prawo rozluźniło obyczaje. Prawo przyobiekło formę obrońcy indywidualizmu, wyraża swobodę jednostki, wiążąc ją tylko w widocznie, według jego pojmowania, niezbędnych momentach” – I. C z u m a, *Źródła prądów skierowanych przeciw małżeństwu katolickiemu*, [w:] *Małżeństwo w świetle nauki katolickiej*, Lublin: Towarzystwo Wiedzy Chrześcijańskiej 1928, s. 112-114.

¹⁴ Tamże, s. 122-123.

¹⁵ L e o n XIII, *Encyklika o małżeństwie chrześcijańskim „Arcanum divinae sapientiae” (10.02.1880)*, tłum. M. Mikłasz, s. 5-6; http://www.kns.gower.pl/leon_xiii/arcanum.htm (15.09.2004).

¹⁶ Zob. B. P a r y s i e w i c z, *Chrześcijańska duchowość rodziny a paradygmat postmodernizmu*, „Roczniki Teologiczne” 47(2000), z. 6, s. 75-86; M. P o k r y w k a, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2010, s. 19-37.

¹⁷ A. S z a h a j, *Ironia i miłość. Neopragmatyzm Richarda Rorty’ego w kontekście sporu o postmodernizm*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 1996, s. 135.

¹⁸ W. B e i n e r t, „Wyzwalająca prawda”. *Orędzie chrześcijaństwa na nowe stulecie*, [w:] *Chrześcijaństwo jutra. Materiały II Międzynarodowego Kongresu Teologii Fundamentalnej, Lublin, 18-21 września 2001*, red. M. Rusecki, K. Kaucha, Z. Krzyszowski, I. Ledwoń, J. Mastej, Lublin: Wydawnictwo KUL 2001, s. 500-501.

Błędy ontologiczne¹⁹ i antropologiczne²⁰ mają wielorakie konsekwencje, rodząc kolejne zagrożenia dla struktury rodziny i jej funkcji, co prezentuje poniższa tabela.

Zagrożenia małżeństwa i rodziny

Kategoria analizy	Źródło zagrożenia	Skutek
Zagrożenia o charakterze filozoficznym i ideologicznym		
1. natura małżeństwa i rodziny ²¹	błąd ontologiczny: materializm ²²	1.1. pozbawienie małżeństwa religijnego charakteru – rozdzielanie sakramentu i kontraktu cywilnego ²³ 1.2. małżeństwo jedynie jako kontrakt cywilny – rozwody 1.3. redefinicja małżeństwa i rodziny – alternatywne formy życia rodzinnego ²⁴
2. cele (zadania) małżeństwa i rodziny chrześcijańskiej ²⁵ :	błąd antropologiczny: indywidualizm ²⁶ konsumeryzm ²⁷	2.1. przedkładanie dobra jednostki nad dobro wspólne małżeństwa i rodziny (kultura narcyzmu) – małżeństwo jako relacja „czysta” ²⁸ ,

¹⁹ E. O z o r o w s k i, *Ontyczne podstawy małżeństwa*, „Studia nad Rodziną” 10(2006), nr 1-2, s. 7-9.

²⁰ Zob. K. W o j t y ł a, *Antropologia encykliki „Humanae vitae”*, „Sprawy Rodziny” 1988, nr 13-14, s. 37-39; 49-53; P o k r y w k a, *Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny*, s. 37-56.

²¹ F. J. M a z u r e k, *Prawa człowieka w rodzinie. Prawa rodziny i ich ochrona*, „Roczniki Teologiczne” 55(2008), z. 10, s. 16-19.

²² HV 23; W o j t y ł a, *Antropologia encykliki „Humanae vitae”*, s. 52-53.

²³ Zob. B. P a r y s i e w i c z, *Wychowanie do miłości. Studium z duszpasterstwa rodzin*, Lublin: Wydawnictwo KUL 2010, s. 84-94.

²⁴ Zob. A. K w a k, *Rodzina w dobie przemian. Małżeństwo i kohabitacja*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak” 2005, s. 70-96.

²⁵ W posoborowej teologii małżeństwa i rodziny odchodzi się od tradycyjnego terminu cele małżeństwa i zastępuje się go pojęciem zadania małżeństwa i rodziny – C. M u r a w s k i, *Teologia małżeństwa i rodziny w nauczaniu biskupów polskich 1945-1980*, Sandomierz: SINŻ 1988, s. 75-76.

²⁶ P a r y s i e w i c z, *Wychowanie do miłości*, s. 294-314; Z. B a u m a n n, *Razem osobno*, Kraków: Wydawnictwo Literackie 2003, s. 155-157.

²⁷ Tamże, s. 332-333; B. P a r y s i e w i c z, *Emancypacja dzieci i młodzieży a wychowanie chrześcijańskie w rodzinie*, „Roczniki Nauk o Rodzinie” 1(2009), s. 190.

²⁸ T. B u l i Ń s k i, *Kulturowy wymiar wychowania: praktyki i ideologie*, [w:] *Wychowanie. Pojęcia. Procesy. Konteksty*, t. 1, red. M. Dudzikowa, M. Czerepaniak-Walczak, Gdańsk: GWP 2007, s. 117.

<p>2.1. wzajemna pomoc i doskonalenie się małżonków</p> <p>2.2. stała, wierna i wyłączna miłość</p> <p>2.3. zrodzenie potomstwa</p> <p>2.4. wychowanie potomstwa</p>	<p>technicyzm²⁹</p> <p>ekonomizm³⁰</p>	<p>zakwestionowanie wartości soteriologicznej małżeństwa³¹</p> <p>2.2. cudzołóstwo, związki pozamałżeńskie, „cyberseks”, emocjonalne związki w cyberprzestrzeni, starania o prawne uznanie związków homoseksualnych³²</p> <p>2.3. oddzielenie miłości od prokreacji – antykoncepcja, aborcja³³, oddzielenie prokreacji od aktu małżeńskiego – pozaustrojowe metody wspomagania prokreacji³⁴; manipulacje na genomie dziecka nienarodzonego³⁵</p> <p>2.4. traktowanie dziecka jako partnera człowieka dorosłego³⁶; relacja rodzic–dziecko – relacja czysta³⁷</p>
<p>3. przymioty małżeństwa³⁸:</p> <p>3.1. jedność³⁹</p> <p>3.2. nierozzerwalność⁴⁰</p> <p>3.3. wyłączność⁴¹</p>	<p>błąd antropologiczny: relatywizm moralny – nihilizm⁴²</p>	<p>3.1. zakwestionowanie komplementarności płci – koncepcja <i>gender</i>⁴³, starania o prawne uznanie związków homoseksualnych⁴⁴</p> <p>3.2. rozwody, powtórne związki</p> <p>3.3. związki „na próbę”⁴⁵, wolne związki⁴⁶, małżeństwa „otwarte” i „wahadłowe” (<i>swinging</i>)⁴⁷</p>

²⁹ Karol Wojtyła pisał: „Homo ethicus jest niewymienny: nie można go wymienić na taką projekcję jego własnej istoty, która kryje się w formule «homo technicus» czy też «homoeconomicus»” – K. W o j t y ł a, *Antropologia encykliki „Humanae vitae”*, s. 40.

³⁰ Tamże. ³¹ FC 49.

³² Papieska Rada ds. Rodziny, *Małżeństwo i rodzina a wolne związki* (26.07.2000), „Sprawy Rodziny” 2010, nr 1, s. 23.

³³ P a w e ł VI, *Encyklika o zasadach moralnych w dziedzinie przekazywania życia ludzkiego „Humanae vitae”* (25.07.1968). „Sprawy Rodziny” 1988, nr 13-14, s. 2-36.

³⁴ Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja „Dignitas personae” dotycząca niektórych problemów bioetycznych* (8.08.2008), „Sprawy Rodziny” 2008, nr 1, s. 12-23.

³⁵ Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja „Dignitas personae” dotycząca niektórych problemów bioetycznych*, s. 24-33.

³⁶ P a r y s i e w i c z, *Emancypacja dzieci i młodzieży a wychowanie chrześcijańskie w rodzinie*, s. 185-189.

³⁷ B u l i Ń s k i, *Kulturowy wymiar wychowania: praktyki i ideologie*, s. 117.

³⁸ Zob. A. S a r m i e n t o, *Małżeństwo chrześcijańskie*, Kraków: Wyd. M 2002, s. 247-304.

³⁹ Zob. tamże, s. 249-256; J. G r e ź l i k o w s k i, *Duszpasterz wobec osób wykluczających istotne przymioty małżeństwa*, „Ateneum Kapłańskie” 147(2006), s. 117.

⁴⁰ Zob. S a r m i e n t o, *Małżeństwo chrześcijańskie*, s. 267-304.

⁴¹ HV 8.

⁴² Papieska Rada ds. Rodziny, *Rodzina a ludzka prokreacja* (13.05.2006), Warszawa: Fundacja VITA FAMILIAE 2008, s. 11.

⁴³ Papieska Rada ds. Rodziny, *Małżeństwo i rodzina a wolne związki* s. 8; Konferencja Episkopatu Polski, *Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie*, Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos 2009, s. 65-70.

⁴⁴ Papieska Rada ds. Rodziny, *Małżeństwo i rodzina a wolne związki*, s. 23.

<p>4. funkcje rodziny⁴⁸: 4.1.funkcje instytucjonalne: a) prokreacyjna, b) ekonomiczna, c) opiekuńcza, d) socjalizacyjna, e) wychowawcza, f) stratyfikacyjna, g) integracyjna 4.2. funkcje osobowe, zaspokojenie potrzeb: a) seksualnej, b) rodzicielstwa, c) braterstwa, d) ekspresji i stabilizacji emocjonalnej.</p>	<p>błąd ontologiczny: materializm; błąd antropologiczny: indywidualizm, konsumeryzm, technicyzm, ekonomizm, aktywizm⁴⁹, pansensualizm⁵⁰</p>	<p>4.1. a) zapaść demograficzna, b) ubóstwo, bezrobocie, c) eurosieroctwo, samotne macierzyństwo, d) wykorzenienie i alienacja kulturowa, e) zakwestionowanie autorytetu rodziców, brak współpracy z pozarodzinnymi podmiotami wychowania, antywychowawcze działania środków masowego przekazu; f) wykluczenie społeczne rodzin ubogich, bez dostępu do środków kształcenia, g) poczucie osamotnienia; 4.2. a) wczesna inicjacja seksualna młodzieży, uznanie masturbacji za element procesu dojrzewania, pornografia, łączenie seksu z agresją (tzw. twarda pornografia oraz propagowanie zachowań, które wcześniej uznawano za aberrację zaspokajania potrzeby seksualnej), prostytutka wśród młodzieży, promocja homoseksualizmu, zoofilii itp., b) mentalność <i>anty live</i>; domaganie się bezwzględnego prawa do rodzicielstwa – prokreacja pozaustrojowa</p>
Zagrożenia wynikające z ideologii społecznych		
<p>5. instytucja małżeństwa i rodziny 5.1. więzi małżeńskie i rodzinne</p>	<p>liberalizm, neoliberalizm: zakwestionowanie idei sprawiedliwości i solidarności społecznej w imię</p>	<p>5.1.małżeństwa „weekendowe”, migracja zarobkowa jednego z małżonków/rodzica⁵¹; 5.2. samotne rodzicielstwo 5.3. 1) opóźnione rodzicielstwo lub bezdzietność z wyboru, uprzedmiotowienie małżonka w sferze</p>

⁴⁵ Tamże, s. 5.

⁴⁶ Tamże, s. 19-22.

⁴⁷ K w a k, *Rodzina w dobie przemian*, s. 77-78.

⁴⁸ Zob. F. A d a m s k i, *Socjologia małżeństwa i rodziny*, Warszawa 1984; T. Rostowska wyróżnia pięć podstawowych funkcji rodziny: 1) prokreacyjną, obejmującą wymiar społeczny i indywidualny (potrzeba emocjonalna, rodzicielska, seksualna); 2) ekonomiczną – określa poziom konsumpcji rodziny (posiadanie dóbr materialnych, formy spędzania czasu wolnego, potrzeby personalne i związane z nimi upodobania); 3) edukacyjno-socjalizacyjną; 4) opiekuńczo-wychowawczą; 5) emocjonalno-ekspresyjną – *Co zagraża podstawowym funkcjom rodziny w Polsce*, „Problemy Rodziny” 2000, nr 5, s. 57-65.

⁴⁹ Zob. B. P a r y s i e w i c z, *Communio małżeńskie w kulturze aktywizmu i relatywizmu*, [w:] *Sens i wartość sakramentu małżeństwa*, red. A. Czaja, M. Wyźlic, Lublin: Wydawnictwo KUL 2008, s. 159-168.

⁵⁰ P a r y s i e w i c z, *Wychowanie do miłości*, s. 399-407.

⁵¹ Zob. H. M a r z e c, *Dobrobyt materialny a proces wychowania dziecka w rodzinie*, [w:] *Współczesna rodzina polska. Jej wymiar aksjologiczny i funkcjonowanie*, red. H. Cudak, H. Marzec, Piotrków Trybunalski: Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie 2001, s. 71-78.

5.2. struktura rodziny ⁵² 5.3. funkcje rodziny	bezkrytycznego kultu bogacenia się i niechęci do ubóstwa ⁵³	seksualnej, uprzedmiotowienie dziecka, osamotnienie ludzi starych ⁵⁴ ; 2) spirala kredytowa – bankructwo rodzin, ubóstwo ⁵⁵ ; 4) rezygnacja rodziców z wychowania dzieci – przerzucenie obowiązku na szkołę ⁵⁶ ; przedkładanie kariery zawodowej nad obowiązki rodzicielskie; 5) sieroctwo emocjonalne dziecka w rodzinie ⁵⁷ , sekty ⁵⁸
Zagrożenia wewnętrzne małżeństwa i rodziny		
struktura i funkcje rodziny	czynniki osobowościowe: niedojrzałość osobowa, uzależnienia	dezintegracja i niewydolność opiekuńczo-wychowawcza rodziny, przemoc domowa
struktura i funkcje rodziny	nieprawidłowe wzorce postaw rodzicielskich, nieprawidłowa komunikacja	niewłaściwa atmosfera rodziny, błędy wychowawcze, osłabienie rodzicielskiego autorytetu, konflikty małżeńskie i rodzinne, konflikt pokoleń

Błędy filozoficzne i wyprowadzone z nich paradygmaty społeczno-kulturowe doprowadziły do uznania małżeństwa i rodziny za zależne jedynie od woli i celów człowieka, co czyni każdą koncepcję małżeństwa i rodziny prawidłową. Zostają zniesione obiektywne kryteria wartościowania poszczególnych

⁵² Przez strukturę rodziny rozumie się: „liczbę i jakość członków rodziny (liczba dzieci i innych krewnych), układ ich pozycji i ról społecznych, przestrzenne ich usytuowanie, siła więzi instytucjonalnych i psychicznych poszczególnych członków rodziny, świadczących o większej lub mniejszej spójności (kohezji) rodziny, podział czynności oraz strukturę wewnątrzrodzinną władzy i autorytetów, łączącą się dość ściśle z układem pozycji społecznych, a także wewnątrzrodziny rozkład miłości i względów” – Z. T y s z k a, *Socjologia rodziny*, Warszawa 1976, s. 60.

⁵³ Zob. S. K o w a l c z y k, *Idea sprawiedliwości społecznej a myśl chrześcijańska*, Lublin: Wydawnictwo KUL 1998, s. 49-63, 70-77.

⁵⁴ J. J a r o ń, *Bioetyczne aspekty statusu ludzi starych w Polsce*, [w:] *Współczesna rodzina polska*, s. 66-70.

⁵⁵ Zob. P. M i g a ła, *Ubóstwo jako zjawisko patologizujące życie społeczne*, [w:] *Problemy rodziny. Na początku trzeciego tysiąclecia*, t. II, red. H. Marzec, M. Pindera, Piotrków Trybunalski: Naukowe Towarzystwo Piotrkowskie 2007, s. 143-152.

⁵⁶ B. P a r y s i e w i c z, *Wpływ mediów a autorytet wychowawczy rodziców*, [w:] *Rodzina wobec współczesnych wyzwań społeczno-kulturowych*, red. J. Gorbaniuk, B. Parysiewicz, Lublin: Wydawnictwo KUL 2009, s. 81-85.

⁵⁷ M. G a w ę c k a, *Sieroctwo emocjonalne dziecka w rodzinie*, [w:] *Współczesna rodzina polska. Jej wymiar aksjologiczny i funkcjonowanie*, red. H. Cudak, H. Marzec, Piotrków Trybunalski: Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie 2001 s. 405-410.

⁵⁸ Zob. M. W o j t k o w i a k, B. K i s i o, *Sekty jako zagrożenie współczesnej rodziny polskiej*, [w:] *Problemy rodziny. Na początku trzeciego tysiąclecia*, t. II, red. H. Marzec, M. Pindera, Piotrków Trybunalski: Naukowe Towarzystwo Piotrkowskie 2007, s. 251-271; M. F i a ł k o w s k i, *Rodzina wobec sekt*, [w:] *Rodzina wobec współczesnych wyzwań społeczno-kulturowych*, red. J. Gorbaniuk, B. Parysiewicz, Lublin: Wydawnictwo KUL 2009, s. 229-236.

form małżeństwa i rodziny, co prowadzi do przesunięcia ich ze sfery społecznej do prywatnej. Małżeństwo i rodzina przestają być instytucjami społeczno-religijnymi i służą przede wszystkim do realizacji celów podmiotowych. Relatywizm moralny uniemożliwia obiektywną ocenę stylu życia rodziny, realizowanych przez nią norm i wartości. Brak prawidłowych odniesień ontologicznych, antropologicznych i etycznych powoduje zakwestionowanie stałej idei natury ludzkiej i podważenie natury małżeństwa, co prowadzi do ich deformacji. Bezpośrednim skutkiem jest chaos aksjologiczny, który utrudnia lub uniemożliwia małżeństwu i rodzinie prawidłowe pełnienie właściwych dla nich funkcji. Małżeństwo i rodzina przestają być środowiskiem wychowawczym, w którym małżonkowie mogą osiągnąć dojrzałość osobową.

Ideologie społeczno-polityczne oparte na błędnych założeniach filozoficznych prowadzą do budowania struktur utrudniających zakładanie małżeństwa i rodziny oraz ich prawidłowe funkcjonowanie. Systemowe i jednostkowe łamanie zasad sprawiedliwości i solidarności społecznej podważa zasadę pomocniczości, która jest fundamentem wspierania rodzin. Zagrożenia o charakterze systemowym pogłębiają problemy członków rodzin, których charakteryzuje nie-dojrzałość osobowa i wynikająca z niej osłabiona lub całkowita niezdolność do podjęcia i efektywnego pełnienia ról małżeńskich i rodzicielskich.

BIBLIOGRAFIA

- A d a m s k i F.: Socjologia małżeństwa i rodziny, Warszawa 1984.
- B a u m a n n Z.: Razem osobno, Kraków: Wydawnictwo Literackie 2003.
- B e i n e r t W.: „Wyzwalająca prawda”. Orędzie chrześcijaństwa na nowe stulecie, [w:] Chrześcijaństwo jutra. Materiały II Międzynarodowego Kongresu Teologii Fundamentalnej, Lublin, 18-21 września 2001, red. M. Rusecki, K. Kaucha, Z. Krzyszowski, I. Ledwoń, J. Mastej, Lublin: Wydawnictwo KUL 2001, s. 500-501.
- B e n e d y k t XVI: „Stworzyć międzynarodową sieć zrozumienia dla rodziny”. Wobec zagrożeń rodziny w Urugwaju, 30.06.2006. „Sprawy Rodziny” 2006, nr 3, s. 18-19.
- B u l i Ń s k i T.: Kulturowy wymiar wychowania: praktyki i ideologie, [w:] Wychowanie. Pojęcia. Procesy. Konteksty, t. 1, red. M. Dudzikowa, M. Czerepaniak-Walczak, Gdańsk: GWP 2007, s. 95-138.

- C z u m a I.: Źródła prądów skierowanych przeciw małżeństwu katolickiemu, [w:] *Małżeństwo w świetle nauki katolickiej*, [red. zbiorowa], Lublin: Towarzystwo Wiedzy Chrześcijańskiej 1928, s. 106-126.
- F i a ł k o w s k i M.: Rodzina wobec sekt, [w:] *Rodzina wobec współczesnych wyzwań społeczno-kulturowych*, red. J. Gorbaniuk, B. Parysiewicz, Lublin: Wydawnictwo KUL 2009, s. 229-236.
- G a w ę c k a M.: Sieroctwo emocjonalne dziecka w rodzinie, [w:] *Współczesna rodzina polska. Jej wymiar aksjologiczny i funkcjonowanie*, red. H. Cudak, H. Marzec, Piotrków Trybunalski: Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie 2001, s. 405-410.
- G r ę ź l i k o w s k i J.: Duszpasterz wobec osób wykluczających istotne przymioty małżeństwa, „*Ateneum Kapłańskie*” 147(2006), s. 115-130.
- J a n P a w e ł II, Adhortacja apostołska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym „*Familiaris consortio*” (22.11.1981), [w:] *Zadania rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym*. Synod biskupów 1980, red. A. Szafrńska, Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX 1986, s. 151-226.
- J a n P a w e ł II: Encyklika „*Sollicitudo rei socialis*” (30.12.1987) wydana z okazji dwudziestej rocznicy ogłoszenia „*Populorum Progressio*” , [w:] *Encykliki ojca świętego Jana Pawła II*, Kraków: Wydawnictwo „Znak” 1996, s. 433-508.
- J a r ó n J.: Bioetyczne aspekty statusu ludzi starych w Polsce, [w:] *Współczesna rodzina polska. Jej wymiar aksjologiczny i funkcjonowanie*, red. H. Cudak, H. Marzec, Piotrków Trybunalski: Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie 2001, s. 57-70.
- Konferencja Episkopatu Polski. Dyrektorium duszpasterstwa rodzin, Warszawa: Fundacja VITA FAMILIAE 2003.
- Kongregacja Nauki Wiary: Instrukcja „*Dignitas personae*” dotycząca niektórych problemów bioetycznych (8.08.2008), „*Sprawy Rodziny*” 2008, nr 1, s. 9-42.
- K o w a l c z y k S.: Idea sprawiedliwości społecznej a myśl chrześcijańska, Lublin: Wydawnictwo KUL 1998.
- K u ł a c z k o w s k i J.: Społeczne prawodawstwo w Polsce wobec nierozzerwalności małżeństwa a duszpasterstwo rodzin, „*Studia nad Rodziną*” 2006, nr 1-2, s. 37-55.
- K w a k A.: Rodzina w dobie przemian. Małżeństwo i kohabitacja, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak” 2005.
- L e o n XIII: Encyklika o małżeństwie chrześcijańskim „*Arcanum divinae sapientiae*” (10.02.1880), tłum. M. Mikłasz; http://www.kns.gower.pl/leon_xiii/arcanum.htm (15.09.2004), s. 1-12.
- L u b a ń s k i M.: Światopogląd, [w:] *Katolicyzm A-Z*, red. Z. Pawlak, Poznań: Księgarnia Św. Wojciecha 1982, s. 356-358.
- M a r z e c H.: Dobrobyt materialny a proces wychowania dziecka w rodzinie, [w:] *Współczesna rodzina polska. Jej wymiar aksjologiczny i funkcjonowanie*, red. H. Cudak, H. Marzec, Piotrków Trybunalski: Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie 2001, s. 71-78.
- M a z u r e k J.: Prawa człowieka w rodzinie. Prawa rodziny i ich ochrona, „*Roczniki Teologiczne*” 55(2008), z. 10, s. 9-47.

- M i g a ł a P.: Ubóstwo jako zjawisko patologizujące życie społeczne, [w:] Problemy rodziny. Na początku trzeciego tysiąclecia, t. II, red. H. Marzec, M. Pindera, Piotrków Trybunalski: Naukowe Towarzystwo Piotrkowskie 2007, s. 143-152.
- M u r a w s k i C.: Teologia małżeństwa i rodziny w nauczaniu biskupów polskich 1945-1980, Sandomierz 1988.
- O p o z d a D.: Rodzina najcenniejszym dobrem ludzkości, [w:] W służbie rodziny, red. R. Bielen, Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie 2000, s. 129-137.
- O s t r o w s k a K.: Ustawowe osaczanie rodziny, „Sprawy Rodziny” 2010, nr 2, s. 70-76.
- O z o r o w s k i E.: Ontyczne podstawy małżeństwa, „Studia nad Rodziną” 2006, nr 1-2, s. 7-14.
- Papieska Rada ds. Rodziny: Małżeństwo i rodzina a wolne związki (26.07.2000), „Sprawy Rodziny” 2010, nr 1, s. 9-46.
- Papieska Rada ds. Rodziny: Rodzina a ludzka prokreacja (13.05.2006), Warszawa: Fundacja VITA FAMILIAE 2008.
- Papieska Rada ds. Rodziny: Rodzina i rozrodczość człowieka (6.06.2006) – analiza, „Sprawy Rodziny” 2006, nr 3, s. 23-32.
- Papieska Rada Iustitia et Pax: Kompendium nauki społecznej Kościoła, Kielce: Wydawnictwo Jedność 2005.
- P a r y s i e w i c z B.: Chrześcijańska duchowość rodziny a paradygmat postmodernizmu, „Roczniki Teologiczne” 47(2000), z. 6, s. 75-86.
- P a r y s i e w i c z B.: Communio małżeńskie w kulturze aktywizmu i relatywizmu, [w:] Sens i wartość sakramentu małżeństwa, red. A. Czaja, M. Wyzlic, Lublin: Wydawnictwo KUL 2008, s. 159-168.
- P a r y s i e w i c z B.: Emancypacja dzieci i młodzieży a wychowanie chrześcijańskie w rodzinie, „Roczniki Nauk o Rodzinie” 1(2009), s. 183-198.
- P a r y s i e w i c z B.: Wpływ mediów a autorytet wychowawczy rodziców, [w:] Rodzina wobec współczesnych wyzwań społeczno-kulturowych, red. J. Gorbaniuk, B. Parysiewicz, Lublin: Wydawnictwo KUL 2009, s. 77-90.
- P a r y s i e w i c z B.: Wychowanie do miłości. Studium z duszpasterstwa rodzin, Lublin: Wydawnictwo KUL 2010, s. 84-94.
- P a w e ł VI: Encyklika o zasadach moralnych w dziedzinie przekazywania życia ludzkiego „Humanae vitae” (25.07.1968), „Sprawy Rodziny” 1988, nr 13-14, s. 2-36.
- P o k r y w k a M.: Antropologiczne podstawy moralności małżeństwa i rodziny, Lublin: Wydawnictwo KUL 2010.
- Rada ds. Rodziny Konferencji Episkopatu Polski: Służyć prawdzie o małżeństwie i rodzinie (19.06.2009), Warszawa: Biblos 2009.
- R o s t o w s k a T.: Co zagraża podstawowym funkcjom rodziny w Polsce, „Problemy Rodziny” 2000, nr 5, s. 57-65.
- Sobór Watykański II: Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes” (7.12.1965), [w:] Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski, Poznań: Wydawnictwo Pallottinum [b.r.w.], s. 537-620
- S z a h a j A.: Ironia i miłość. Neopragmatyzm Richarda Rorty’ego w kontekście sporu o postmodernizm, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 1996.

- T y s z k a Z.: Socjologia rodziny, Warszawa 1976.
- W o j t k o w i a k M., K i s i o B.: Sekty jako zagrożenie współczesnej rodziny polskiej, [w:] Problemy rodziny. Na początku trzeciego tysiąclecia, t. II, red. H. Marzec, M. Pindera, Piotrków Trybunalski: Naukowe Towarzystwo Piotrkowskie 2007, s. 251-271.
- W o j t y ł a K.: Antropologia encykliki „Humanae vitae”, „Sprawy Rodziny” 1988, nr 13-14, s. 37-57.

THREATS TO MARRIAGE AND FAMILY

S u m m a r y

The article systematizes the knowledge about threats to marriage and family according to philosophical, sociological and psychological criteria. It shows where the threats come from and their consequences for the nature of marriage, for its structure and its function.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: małżeństwo, rodzina, zagrożenie, struktura, funkcja.

Key words: marriage, family, threat, structure, function.